

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова
Факультет філософської освіти та науки
Факультет соціально-психологічних наук та управління

СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Випуск 1

Київ
2016

УДК 159.923:[1+159.9+316.32] (063)
ББК 88.37:[87+88+60.5] я 431 0-76

*Рекомендовано до видання Вченою радою
Факультету соціально-психологічних наук та управління
Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова
(протокол № 1 від 16 березня 2016 року)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

- В.Б.Євтух** доктор історичних наук, професор, академік НАН України, декан Факультету соціально-психологічних наук та управління Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (*головний редактор*)
- І.І.Дробот** доктор історичних наук, професор, декан Факультету філософської освіти і науки Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (*головний редактор*)
- С.О.Ставицька** доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної психології та психотерапії Факультету соціально-психологічних наук та управління Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова
- Л.В.Долинська** кандидат психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Факультету філософської освіти і науки Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова
- Н.Г.Мозгова** доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Факультету філософської освіти і науки Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова
- В.П.Степико** кандидат філософських наук, доцент, професор кафедри соціології Факультету соціально-психологічних наук та управління Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова
- О.В.Темрук** кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Факультету філософської освіти і науки Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова

Технічні редактори – О.Ю.Бондарчук, Г.В.Хоменко, А.В.Курилишин

СТУДЕНТСЬКІ НАУКОВІ ЗАПИСКИ. Випуск 1: збірник наукових праць. – Київ, НПУ імені М.П.Драгоманова, 2016. - №1. - 182с.

До наукової збірки увійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та аспірантів «Особистість в умовах глобалізації: філософський, психологічний та соціологічний виміри», яка проходила 10 березня 2016 року в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова.

**УДК 159.923:[1+159.9+316.32] (063)
ББК 88.37:[87+88+60.5] я 431 0-76**

© Автори статей, 2016
© Редакційна колегія, 2016

ЗМІСТ

<i>Бендерська О.В.</i> Специфіка релігійності українців у вимірі національної ідентичності.....	6
<i>Бушинева Ю.В.</i> До проблеми поєднання лідерства і керівництва в управлінській діяльності.....	10
<i>Винокурова О.Ю.</i> Використання методів арт-терапії в процесі реабілітації вимушених переселенців.....	14
<i>Войтюк В.Д.</i> Розвиток соціальних здібностей обдарованих дітей у вимірах сердовищного підходу.....	18
<i>Волошина В.О.</i> Особливості мотивації учнів на уроках математики в сучасних умовах.....	22
<i>Демиденко А.Ю.</i> Проблема гендерної рівності в сучасному українському суспільстві.....	26
<i>Дзигар О.О.</i> Екологічне виробництво харчових продуктів як фактор збереження здоров'я людини.....	32
<i>Домашин Є.О.</i> Україна в глобальному культурному просторі: культурний експорт як загроза національній ідентичності.....	36
<i>Дорошенко В.А.</i> Деякі аспекти взаємозв'язку етнічної ідентичності та соціальної дистанції до росіян.....	38
<i>Дубиніна М.І.</i> Вольові якості осіб з різним способом долаття труднощів.....	43
<i>Дьяченко Б.Ю.</i> Розвиток професійної ідентичності в ранній юності.....	47
<i>Зіневич І.М.</i> Критерії вияву соціальної компетентності в обдарованих підлітків.....	50
<i>Калашнікова Є.І.</i> Творчий розвиток майбутнього вчителя, та його вплив на рівень знань учнів.....	55

<i>Калениченко Т.А.</i> Аналіз теорії раціонального вибору в умовах глобалізації релігійного середовища.....	59
<i>Козіна А.В.</i> Теоретичний огляд мотивації навчання впродовж життя.....	64
<i>Кондратюк О.В.</i> Психологічні особливості формування музичного образу в особистості підліткового віку.....	67
<i>Кудінова М.С.</i> Актуальність розвитку стресостійкості особистості: до постановки проблеми.....	71
<i>Курилишин А.В.</i> Психологічні особливості самопрезентації особистості за допомогою соціальних мереж.....	75
<i>Лимар В.А.</i> Софісти. Чи були ними Сократ і Платон?.....	80
<i>Лисовець Н.А.</i> Обман, як невід'ємна складова екзистенційних потреб особистості.....	83
<i>Лященко Т.М.</i> Ігрові технології у процесі самовдосконалення студентів під час навчання у ВНЗ.....	86
<i>Мазур Л.С.</i> Софістичні прийоми у філософії Сократа.....	91
<i>Макогін І.О.</i> Роль темпераменту фахівця у професійній діяльності.....	94
<i>Максимич Н.В.</i> Особистість в контексті глобальних трансформацій.....	98
<i>Манько М.О.</i> Становлення особистості з інтернальним локусом контролю у процесі життєпізнавальної діяльності.....	102
<i>Маржановська І.Д.</i> Стан та тенденції розвитку інституту сім'ї в Україні.....	107
<i>Мороз І.С.</i> Арт-терапія як шлях до вирішення екзистенційних потреб.....	112
<i>Пащенко Б.С., Никитюк Т.В.</i> Сучасна проблематика та взаємозв'язок філософії свідомості з нейронаукою та сучасними інформаційними технологіями.....	116
<i>Полупан В.В.</i> Функції селфі в сучасній культурі.....	120

<i>Рудік К.А.</i> Розвиток особистості підлітків на уроках трудового навчання засобами технології емпатуерменту.....	124
<i>Сіляк О.А.</i> Психологічні особливості впливу стилю сімейного виховання на Я-образ у підлітковому віці.....	129
<i>Столяр А.О.</i> Етнопсихологія в контексті глобалізації.....	133
<i>Сюмаченко Д.М.</i> Протиріччя інтересів Я та іншого в дилемі «альтруїзм-егоїзм».....	138
<i>Тимошук С.В.</i> Трактуювання поняття самотності у психології.....	141
<i>Тимченко К.О.</i> Стилї виховання в сім'ї: проблема золотї середини.....	145
<i>Ткаченко М.В.</i> Поняття «професійне самовизначення» у науковому дискурсі.....	149
<i>Ткачук Н.М.</i> Мережеве суспільство і особистість: культурологічна спроба аналізу.....	154
<i>Фурсік О.П., Суходольська Н.П.</i> Харизма як суб'єкт перебудови суспільства.....	157
<i>Хоменко Г.В.</i> Твітер-мислення та його вплив на розвиток особистості в ХХІ столітті.....	161
<i>Шевченко А.О.</i> Аналіз концепції класичного і некласичного ідеалів раціональності у праці М. К. Мамардашвілі.....	165
<i>Шевченко С.Л.</i> Сучасна релігійна етика в інтерпретації Мерольда Вестфаля: між політичним лібералізмом і моральним комунітаризмом.....	168
<i>Шилова Д.С.</i> Релігійна толерантність як соціальне явище.....	172
<i>Шуст О.В.</i> Психологічне та духовне значення автентичного смирення в особистості.....	178

будь-якої вікової категорії, дає можливість створювати «ресурс», який «лікуватиме» від різноманітних негативних психологічних симптомів, ґрунтується на історично підсвідомо-закладеному розумінні мандали); **ліплення із глини** (дієвість методу пов'язана з архетипом, ліплення з глини запускає глибинні психологічні процеси трансформації) [2].

Арт-терапія лише в останні роки набуває застосування в державних закладах України. Вона є найбільш природною формою психотерапії, саме тому останнім часом знаходить багато прихильників.

Застосування арт-терапевтичних методів у психологічному консультуванні сприятиме вирішенню екзистенційних потреб особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Арт-терапия / [Сост. и общая редакция А.И.Копытина]. – СПб.: Питер, 2001. – 320 с.
2. Електронний ресурс: <http://psi-art.rv.ua/>
3. Методы арт-терапии [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://psyera.ru/2420/metody-art-terapii>

*Пащенко Б.С., Никитюк Т.В., аспіранти,
Національний університет харчових технологій,
Науковий керівник: Кітов М.Г., доктор філос.наук, професор*

СУЧАСНА ПРОБЛЕМАТИКА ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ФІЛОСОФІЇ СВІДОМОСТІ З НЕЙРОНАУКОЮ ТА СУЧАСНИМИ ІНФОРМАЦІЙНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ

MODERN PROBLEMS AND RELATIONSHIP OF PHILOSOPHY OF MIND WITH NEUROSCIENCE AND MODERN INFORMATION TECHNOLOGY

Філософія свідомості – філософська дисципліна, предметом вивчення якої є природа свідомості, а також співвідношення свідомості та фізичної

реальності. У XIX ст. Шопенгауер назвав свідомість «загадкою Всесвіту», натякаючи на те, що таємниця свідомості залишається темним місцем у всій сукупності людського знання. У XX ст. філософія свідомості стає однією з найпопулярніших тем для обговорення та дискусій.

Ключові слова: філософія свідомості, нейронаука, етика, технології.

Philosophy of mind - philosophical discipline subject of study which is the nature of consciousness and value consciousness and physical reality. Schopenhauer called consciousness "mystery of the universe" in the XIX century hinting that the mystery of consciousness remains a dark spot in the totality of human knowledge. Philosophy of mind is one of the most popular topics for discussion and debate in XX century.

Key words: philosophy of mind, neuroscience, ethics, technology.

Проблематика філософії свідомості започаткована ще в античності. Так, Аристотель вважав, що розум існує як окрема від матерії онтологічна реальність. Інший грецький філософ, Парменід, який стоїть біля витоків формування традиції монізму, стверджував, що буття та мислення єдині. Свідомість стає найважливішим об'єктом вивчення для філософів Нового часу. Даний напрямок частково висвітлений в основних концепціях Декарта, Спінози, Юма. Сьогодні філософія свідомості розвивається в основному в рамках аналітичної філософії, яка має на увазі строгість і точність використовуваної термінології поряд з обережним ставленням до широких філософських узагальнень і спекулятивних міркувань [4].

Сучасна філософія в симбіозі з нейробиологією, антропологією та інформатикою створила абсолютно несподівану концепцію, яка мабуть найбільш реалістично відображає стан нашого самоусвідомлення і перекидає повністю теологічний базис поняття душі, як квазіматеріального реального об'єкта. Саме це спричиняє гостру необхідність формування нової гуманістичної етики. Одним з видатних сучасних філософів цього напрямлення є Томас Метцінгер. Він стверджує, що основні ознаки усвідомлення «Я» полягають у наступному:

- власність: мої думки, моя нога, мої почуття. Метцінгер приводить численні приклади з нейрофізіології, коли ця компонента або руйнувалася (шизофренія), або навпаки. Чудесний приклад, коли людині з ампутованою однією рукою (скажімо, лівої) показували дзеркальне відображення цієї руки, яка виглядала, як права. Піддослідний відчував зовсім визначене чітко і точно відчуття наявності ампутованою руки. Тобто мозок справно генерував суб'єктивне відчуття;

- «я – це хтось»: переживання себе як щось ідентичне протягом часу;
- усвідомлення себе в центрі власного внутрішнього світу, іншими словами наявність індивідуальної внутрішньої перспективи.

Звідки це все береться? Метафора, яку пропонує Метцінгер, проста і на перший погляд зрозуміла. Хоча відверто кажучи, навіть найпопулярніші його роботи, все ще непрості для розуміння [2].

Отже, уявімо собі спочатку мозок, як якийсь комп'ютер, в який надходять найрізноманітніші сигнали: тактильні, слухові, зорові. Проаналізувавши ці сигнали, він формує модель навколишнього середовища в режимі реального часу, такий собі «симулятор польотів». Потім цей «симулятор польотів» починає симулювати і віртуальну модель пілота. Причому так, що ця модель навіть не здогадується, що вона модель і приймає все за «чисту монету», включаючи себе. Це і є наше дорогоцінне, безцінне і унікальне «Я», перспектива, так сказати, від першої особи. Виходить, що наше «Я» повністю віртуальне явище, до реального світу має вельми віддалене відношення [1].

З цим усвідомленням жити нелегко. Ми єдиний вид тварин, який має вбудовану проблему. По-перше, наша модель самоусвідомлення має просторово-закодовану деталь – уявлення про власне тіло, а з іншого боку зовнішню деталь – свідомість. Таким чином ми з вами є інтуїтивними дуалістами. По-друге, всередині нашої моделі самоусвідомлення протягнутий, в процесі еволюції, біологічний імператив: ти повинен вижити. По-третє, ніхто нас не питає, чи хочемо ми існувати з цим мозком, з цією формою самоусвідомлення і врешті нас

також ніхто не питає, чи хочемо ми йти. Ми перші тварини, які усвідомлено це переживають.

Проте існує й інша точка зору. Її дотримується сучасний видатний дослідник в області штучного інтелекту Дехен: «Свідомість – це обмін інформацією в масштабі всього мозку». Вона, вважає Дехен, могла виникнути як інструмент вибору найбільш релевантної інформації з величезної її кількості і утримання обраних відомостей в глобальному робочому просторі, поки її обробляють всі частини мозку. Свідомість – спосіб розглянути якусь одну річ в даний момент часу за допомогою «колективного інтелекту». Одночасно до якогось одному образу реальності отримують доступ центри, які відповідають за пам'ять, ментальні асоціації та опис протікаючих процесів на природній мові. На це йде час, тому свідомість приблизно на третину секунди відстає від реальності [3].

Чи влаштовує нас такий опис? Свідомість – обмін інформацією між системами, що відповідають за чуттєве сприйняття, його інтерпретацію, пам'ять і мову? Метафора більш ніж притягальна, але, багато хто не погодиться. З погляду суворого філософа, уявлення про щось неможливо створити поєднавши «постріли» нейронів, що відповідають за розпізнавання, асоціації з вмістом пам'яті та позначення чогось певним словом. Яким чином чисто фізична активність нейронів призводить до «відчуття» – одне з «проклятих» питань сучасної філософії. Тут потрібні якісь інші відповіді, які явно виходять за сферу компетенції нейробіології [4].

Отже, можна зробити висновок, що сучасне усвідомлення свого «Я» переживає глибоку кризу (як і вся наука загалом). Вихід з неї, на мою думку, полягає у створенні симбіозу різних галузей пізнання (інформатики, кібернетики, нейробіології), використовуючи який сучасна філософія зможе вивести науку на новий рівень самоусвідомлення, при якому можливий її подальший розвиток. Це призведе до утворення нових форм свідомості, які сучасному суспільству прийдеться прийняти заради загального прогресу. Чи це зміни на краще, чи на гірше – покаже лише час.